

РЕЦЕНЗИЯ

от чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Динев Русев

на научните трудове, представени по конкурса за заемане на
академичната длъжност ДОЦЕНТ

в ПН 2.2. История и археология (Нова история – История на
Великобритания през XIX век),

обявен за нуждите на Исторически факултет на СУ „Св. Климент
Охридски” в ДВ., бр. 24/17.03.2023 г. с един кандидат

гл. ас. д-р Любомир Цветанов Кръстев

1. Кратки биографични данни за кандидата. Преподавателска дейност

През 2011 г. Любомир Цветанов Кръстев завършва на специалност „История“, бакалавърска степен, в СУ „Св. Климент Охридски“ със специализация по „Нова история“. През 2013 г. той става „магистър по история“, а през 2017 г. защитава докторска степен с дисертация на тема „Наполеон Бонапарт в британското обществено мнение“, отново в СУ „Св. Климент Охридски“. От 2017 г. и до сега е преподавател (главен асистент) и постдокторант в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Следователно кандидатът в конкурса Любомир Кръстев напълно отговаря на първите две основни изисквания, заложиени в чл. 24 на „Закона за развитието на академичния състав в Р България“ (ЗРАСРБ), отнасящи се до условията за заемане на академичната длъжност „доцент“, а именно: притежава образователната и научна степен „доктор“ (ал. 1) и повече от две години заема академичната длъжност „главен асистент“ (ал. 2а).

Д-р Любомир Кръстев е ръководил два научни проекта, а в периода от 2014 г. до днес е организирал 6 значими научни прояви, сред които се открояват две международни научни конференции. От 2020 г. д-р Кръстев членува в британското „Кралско историческо общество“ (RHS).

От приложената справка е видно, че през последните пет години д-р Кръстев води учебни дисциплини в Историческия факултет и във Факултета по класически и нови филологии в СУ „Св. Климент Охридски“, като основните му дисциплини са по темата на обявения конкурс, а именно: „Нова история“, „Британски външнополитически доктрини през дългия XIX в.“, „Война, дипломация и идеологии“, „Rex Britannica – Британската империя през дългия XIX в.“ и др. В периода 2019–2022 г. той е научен ръководител на 12 успешно защитили дипломанти в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“ в Университета.

Д-р Кръстев има натрупан преподавателски опит и в учебни институции в чужбина. През 2018 г. е гостуващ лектор в Университета „Йоханес Гутенберг“ в Майнц (Johannes Gutenberg University Mainz) по програма „Еразъм+“, а през 2021 г. е гостуващ преподавател в Катедрата по нова история на Кьолнския университет (Universität zu Köln), завеждана от проф. Уте Планерт (Prof. Dr. Ute Planert).

Очевидно е, че д-р Любомир Кръстев е вече изграден като компетентен в своята област преподавател и лектор, активен участник и организатор на научния живот в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Той е канен и като гост в медиите, също в качеството си на специалист по темите: „История на Великобритания“ и „История на британската кралска фамилия“. Следователно неговата преподавателска, научно-организаторска и медийна активност трябва да се посочат като важно предимство на кандидатурата му в така обявения конкурс.

2. Характеристика на научната продукция на кандидата.

Научни приноси

В тази част на рецензията представям публикациите, с които кандидатът участва в конкурса, направена е количествена и качествена характеристика (по изследователски теми), представени са научните приноси.

В конкурса за академичната длъжност „доцент“ д-р Любомир Кръстев участва с 14 научни публикации, разпределени по вид както следва:

- една монография, представена като основен хабилитационен труд за целите на конкурса;
- една монография, публикувана на базата на защитен дисертационен труд;
- 4 статии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация;
- 7 статии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове;
- една студия, публикувана в нереферирано списание с научно рецензиране.

Тематично представените публикации могат да бъдат групирани и анализирани така:

2.1. Публикации, посветени на британската политика през първата половина на XIX в. и британското участие в Кримската война (1853–1856).

Към тази тема се отнасят монографията, която е основен хабилитационен труд и по-голямата част от статиите, представени за

конкурса с поредни номера от приложения списък №№ 5, 8, 9, 10, 11, 12 и 13.

Основната монография, с която д-р Любомир Кръстев се явява в настоящия конкурс е: *Войната на Палмерстън. Великобритания, Кримската война и балансът на силите*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2022 г. (ISBN 978-954-07-5619-6). Монографията е приносно изследване по така формулираната тема. Тя е изготвена съобразно всички формални изисквания за публикуване на научна монография: рецензирана е от две хабилитирани лица – проф. д-р Борислав Гаврилов и доц. д-р Тина Георгиева; издадена е от Университетското издателство на СУ.

Основен принос на монографията е въвеждането в научна употреба по темата на непубликувани документи от няколко британски архива: Кралския архив, Уиндзор (Royal Archives); Градския архив в Лондон (London Metropolitan Archive); Британския национален архив (British National Archives); Архив на Националния армейски музей, Челси (National Army Museum); Британската национална библиотека (British Library). Няма съмнение, всички тези документи обогатяват знанията за предисторията, хода и последствията от Кримската война (1853–1856). Те са новост не само за специалистите, за българските читатели, но и за всички, които се интересуват от темата.

Книгата прави и друг важен принос. Тя разглежда и представя Кримската война не само в контекста на Източния въпрос, но и в общоевропейски контекст. Обичаен подход е тази война да се интерпретира като поредната руско-турска война през XVIII–XIX в., която подобно на предходните, а и на следващата има важно значение единствено и само за решаване на проблемите за владение и контрол върху Проливите, за решаване съдбата на Османската империя и на нейното наследство на Балканите. Монографията на д-р Кръстев много ясно и

категорично показва, че тази война има голям европейски отзвук и фокусира вниманието върху ролята на британската политика и политици в големия конфликт, върху отношението на британското общество към войната. В центъра на вниманието е поставен британският политик лорд Палмерстън (1784–1865), който десетилетия наред (особено след 1830 г., когато става министър на външните работи) влияе върху формирането на външната политика на страната и активно участва в нейното управление по време на войната, особено в края на войната. В резултат на заемането на премиерския пост от Палмерстън в началото на 1855 г. Великобритания предприема по-настъпателната политика срещу Русия. Засилва се натискът не само в Крим, но и в Балтика. Това до голяма степен предопределя края на конфликта, а при уреждането на изхода от него лорд Палмерстън отново играе важна роля. Той е сред основните идеолози на Хатихумаюна, реформения акт на султана, обнародван на 18 февруари 1856 г., който ограничава бъдещите възможности на Русия за намеса в Източния въпрос. Водеща е ролята на Палмерстън по време на мирните преговори в Париж, когато Русия е принудена да приеме условията за демилитаризация на Черно и Азовско море. Намирам подхода на автора в тази книга за приносен и оригинален. Палмерстън е не само един от британските политици през епохата, а политикът, който в най-голяма степен представлява големите цели на страната след Индустриалната революция и нагласите на британското общество. Ето защо разказът на събитията от средата на XIX в. чрез неговото лично участие в тях е повече от удачен. Той позволява да се направят верните изводи.

Монографията въвежда нови теми, по-малко познати за българския читател, като тази за руския шпионаж във Великобритания по време на Кримската война. Внимателният преглед и анализ на британската преса по време на войната, например, също има приносен характер. Обичайна практика е този исторически извор да се използва доста безкритично, да се

счита за свидетелство от първостепенна величина, а както става видно от монографията, той невинаги съдържа верни данни – явление, което е широко разпространено днес, но което очевидно има своите исторически корени поне от преди 170 години.

Английските документи потвърждават факта, че Русия изпитва големи трудности в снабдяването на своите войски с оръжие и барут и че британското правителство полага усилия да ограничи вноса на оръжие от Европа (основно от Прусия) към Русия. Оказва се, че англичаните разпознават и добре познават опитите на Русия за новости във военната тактика, като например употребата на подводни мини.

Считам, че монографията ще предизвика интереса не само на българския читател, но и на специалисти от други европейски страни, включително и във Великобритания, поради което препоръчвам на автора да помисли за английски превод и издание на текста. Без съмнение, приноси са и другите публикации на д-р Кръстев по темата за британската политика през първата половина на XIX в., защото те са фокусирани върху конкретни проблеми: посещението на руския император Николай I във Великобритания през 1844 г., развитието на русофобията в страната, конфликтът между православни и католици за покровителството на Светите места в Палестина в навечерието на Кримската война и др.

2.2. История на епидемиите в Европа през Новото време.

Към тази тема се отнасят три статии и една студия, представени за конкурса с поредни номера от приложения списък №№ 3, 5, 6 и 7.

Темата за историята на болестите, които прерастват в епидемии, стана много актуална в наши дни, особено след като човечеството преживя последната пандемия. Въпросните публикации на д-р Кръстев демонстрират какъв трябва да бъде научният подход към тази тема, а

именно – да се привличат възможно най-широк кръг исторически извори и те да се анализират критично. Защото още в миналото хората не са подхождали еднозначно в търсенето на обяснения за възможните причини, довели до такива масови заболявания, съпътствани с много жертви за кратък период от време.

Две от публикациите на д-р Кръстев са по-обзорни и представят поуките от появата и разпространението на епидемиите в Новото време (Приложение № 6); специален акцент е поставен на причините, които водят до епидемии във всекидневието на хората в преходните времена между Средновековието и модерността (Приложение № 7). Новото време е епоха на нови болести, които прерастват в епидемии (сифилис, грип, холера), но и на нови, научни методи, с които се лекуват тези болести. Продължават да битуват обаче и суеверията, които често също са причина за огромния брой жертви при епидемиите.

Други две от публикациите на д-р Кръстев правят конкретни приноси по темата за епидемиите. Едната представя значението на епидемията от едра шарка за изхода на Френско-пруската война през 1870–1871 г. (Приложение № 3). Предприетите по-адекватни мерки в пруската армия (ваксинация и реваксинация срещу болестта), а липсата на такива във френската армия и в страната въобще са сред причините за френското поражение във войната. В статия, публикувана през 2023 г. (Приложение № 5), д-р Кръстев се спира на разпространението на холерата сред съюзническите войски по време на Кримската война (1853–1856). Темата не е нова, но приносът на автора е в привличането на нови архивни английски източници, които съдържат информация както от мястото на събитията (дневника на един корабен хирург), така и от кралския двор (дневниците на кралица Виктория).

2.3. Други теми (публикации №№ 2, 4 и 14).

Интересни и приноси са изследванията на д-р Кръстев за еволюцията в рецепцията на Наполеон Бонапарт в британското обществено мнение в края на XVIII и началото на XIX в.; за опитите за сътрудничество между радикалния ционизъм с Германия и Италия, насочено срещу Великобритания в годините на Втората световна война; за един по-различен „прочит“ на творчеството на Маркиз дьо Сад.

3. Изпълнение на минималните национални изисквания по смисъла на ЗРАСРБ (чл. 2б)

Научните трудове на д-р Любомир Кръстев изпълняват и дори преизпълняват минималните наукометрични показатели за заемане на академичната длъжност „доцент“. Преизпълнението е в следните основни показатели, а именно: по група „Г“ (публикации), показатели №№ 5, 6, 7, 9 – вместо изискуемите 200 т., кандидатът отчита 280 т.; по група „Д“ (цитирания), показатели №№ 12–14 – вместо изискуемите 50 т., кандидатът отчита 135 т. Или общо – вместо изискуемите 400 т. актив за процедурата, д-р Кръстев представя 565 т., което е свидетелство за това, че неговата кандидатура напълно отговаря и дори надхвърля наукометричните показатели за заемане на академичната длъжност „доцент“.

4. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки към така представената от кандидата научна продукция. Считаю, че изследваните теми, макар и да са повече или по-малко познати за колегията и читателската аудитория в чужбина, са напълно нови за българската историография по проблемите на историята на Великобритания през XIX в. и на историята на епидемиите в

Европа през Новото време. Препоръчвам на д-р Любомир Кръстев чрез своите бъдещи научни проекти да надгради изследванията си в тези области и по-смело да прави публикации по тях в авторитетни чужди научни издания.

5. Заключение

Документите и материалите, представени от д-р Любомир Кръстев, отговарят на изискванията на ЗРАС в Република България, на Правилника за прилагането му и на вътрешните правила за развитие на академичния състав в СУ „Св. Климент Охридски“. След анализ на научната значимост на трудовете и на съдържащите се в тях приноси давам положителна оценка на цялостната дейност на кандидата и потвърждавам съответствието ѝ с минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“. Убедено препоръчвам на уважаемото жури по конкурса, а впоследствие и на ФС да изберат гл. ас. д-р Любомир Цветанов Кръстев на академичната длъжност „доцент“ в СУ „Св. Климент Охридски“ по ПН 2.2. История и археология (Нова история – История на Великобритания през XIX век).

Дата: 21.06.2023 г.

Рецензент: .....

чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев